

Akí sú dnešní žiaci? Výsledky prieskumu sebahodnotenia a prežívania siedmakov

Marek Dobeš, Spoločenskovedný ústav SAV, Košice, dobes@saske.sk

DOBEŠ, Marek. What are today's pupils like? The exploration results of self - esteem and affect of 7th. class pupils. *Individual and Society*, 2006, Vol. 9, No. 3.

This article presents a survey done with 229 pupils in age of 12-13 around Slovakia. We surveyed self - esteem and affect. The exploration results are critical. They show substantial number of pupils who experience fear, sadness, lack of social support and accompanying tendency for anger and aggression.

Pupils. 7th class. Basic school. Self - esteem. Affect.

Úvod

V rámci projektu APVT „Zvyšovanie sociálnej kompetencie žiakov prostredníctvom rozvíjania tvorivosti v sociálnych vzťahoch“ sme na náhodne vybraných základných školách a osemročných gymnáziách vykonali prieskum toho, ako dnešní žiaci vnímajú samých seba. Podnetom pre tento prieskum boli správy od mnohých učiteľov i inštitúcií o tom, že mladí ľudia dnes majú vo veľkej miere zhoršené prežívanie a tendencie k agresívnemu správaniu. Cieľom prieskumu bolo zmapovať situáciu v tejto oblasti u slovenských žiakov. V závislosti od zamerania projektu APVT sme sa zamerali na siedme ročníky základných škôl (a príslušné ročníky osemročných gymnázií).

Vzorka

Prieskum sme realizovali na náhodne vybraných desiatich základných školách a osemročných gymnáziách po celom Slovensku. Výskumu sa zúčastnilo 121 chlapcov, 108 dievčat, žiakov siedmeho ročníka, spolu 229 detí.

Metóda

Žiakom sme administrovali nami skonštruovaný dotazník, ktorého vybrané otázky uvádzame vo výsledkovej časti. Okrem pôvodných otázok sme použili otázky inšpirované Výrostovým dotazníkom SELF (1999) a Schwartzovou škálou hodnôt (1992). Verzia pre chlapcov a pre dievčatá sa líšila iba príslušnými gramatickými koncovkami podľa pohlaví. Dotazník vyplňala celá trieda naraz.

Výsledky

Predkladáme frekvenčnú analýzu vybraných dotazníkových položiek. Ku konkrétnemu zneniu otázky prikladáme percento respondentov, ktoré zvolilo jednotlivé položky.

Na otázku „Som šťastný/šťastná odpovedali respondenti nasledovne:

Som šťastný

-
1. oveľa menej ako ostatní ľudia 1,3%
 2. menej ako ostatní ľudia 27,9%
 3. viac ako ostatní ľudia 55,0%
 4. oveľa viac ako ostatní ľudia 14,0%

Na otázku, aký som človek, odpovedali nasledovne:

Som človek

1. oveľa horší ako ostatní ľudia 0,4%
2. horší ako ostatní ľudia 6,6%
3. taký dobrý ako ostatní ľudia 80,3%
4. lepší ako ostatní ľudia 8,3%
5. oveľa lepší ako ostatní ľudia 4,4%

I keď väčšina respondentov na tieto otázky odpovedala pozitívne, je alarmujúce percento detí, ktoré sa cítia byť menej či oveľa menej šťastné ako ostatní (takmer 30%) či dokonca horšie alebo oveľa horšie ako ostatní ľudia (7% opýtaných detí).

Ďalej sme sa pýtali na nasledovné otázky:

Mám kamarátov/kamarátok

1. oveľa viac ako ostatní 8,3%
2. viac ako ostatní 59,4%
3. menej ako ostatní 27,5%
4. oveľa menej ako ostatní 3,1%

Spolužiaci ma majú radi

1. oveľa viac ako ostatných spolužiakov 3,5%
2. viac ako ostatných spolužiakov 50,2%
3. menej ako ostatných spolužiakov 37,1%
4. oveľa menej ako ostatných spolužiakov 5,7%

Učítelia ma majú radi

1. oveľa viac ako ostatných spolužiakov 1,7%
2. viac ako ostatných spolužiakov 42,4%
3. menej ako ostatných spolužiakov 48,5%
4. oveľa menej ako ostatných spolužiakov 5,2%

Za dôležitú z hľadiska vnútorného prežívania treba považovať nasledujúcu otázku týkajúcu sa toho, či sa má dieťa na koho obrátiť, ak ho niečo trápi:

Keď ma niečo trápi

1. mám sa stále komu zdôveriť alebo sa o tom porozprávať 83,8%

2. nemám sa komu zdôveriť ani sa s kým o tom porozprávať 15,3%

Znova je potrebné si všimnúť relatívne vysokú časť detí, ktoré majú pocit, že nemajú nikoho, na koho by sa mohli obrátiť ak ich niečo trápi (viac ako 15%). Negatívna odpoveď na túto otázku môže vyjadrovať znížený pocit istoty, ktorý veľmi negatívne vplýva na vnútorné prežívanie človeka.

Do dotazníka sme zaradili aj otázky týkajúce sa vzťahov s rodičmi:

S mojou mamou

1. si veľmi dobre rozumiem 56,8%

2. si rozumiem 36,7%

3. si nerozumiem 4,4%

4. si vôbec nerozumiem 0,4%

5. nepoznal som ju veľmi 0,9%

S mojim otcom

1. si veľmi dobre rozumiem 50,7%

2. si rozumiem 39,3%

3. si nerozumiem 4,4%

4. si vôbec nerozumiem 1,3%

5. nepoznal som ho veľmi 3,5%

Moji rodičia

1. sa mi často venujú 62,4%

2. sa mi niekedy venujú 36,2%

3. sa mi nikdy nevenujú 0,4%

V nasledujúcom type otázok mali deti vyjadriť pohľad na svoje prežívanie:

Som stále veselý. Často sa smejem a skoro každý deň mám z niečoho radosť.

1. Áno, som presne taký 25,8%

2. Väčšinou som taký 58,5%

3. Málokedy som taký 14,8%

4. Vôbec nie som taký 0,4%

Som často smutný. Niekedy ani neviem prečo.

1. Áno, som presne taký 6,1%

2. Väčšinou som taký 11,8%

3. Málokedy som taký 69,0%

4. Vôbec nie som taký 12,7%

Znova je tu výrazné percento detí (15% respektíve 18%), ktoré sa vnímajú ako nie veselé, či smutné.

Ďalšie otázky zahrňali:

Stále by som niečo robil. Neobsedím na jednom mieste. Mám veľa energie.

1. Áno, som presne taký 38,4%
2. Väčšinou som taký 35,4%
3. Málokedy som taký 21,8%
4. Vôbec nie som taký 4,4%

Mám rád, keď mám celý deň stále čo robiť. Som rád, keď sa stále niečo deje.

1. Áno, som presne taký 50,7%
2. Väčšinou som taký 34,9%
3. Málokedy som taký 10,9%
4. Vôbec nie som taký 3,5%

Je pre mňa dôležité, aby boli ľudia okolo mňa spokojní.

1. Áno, som presne taký 43,7%
2. Väčšinou som taký 42,8%
3. Málokedy som taký 10,9%
4. Vôbec nie som taký 2,6%

Ľudia mi často nerozumejú. Som iný ako ostatní ľudia.

1. Áno, som presne taký 11,8%
2. Väčšinou som taký 17,9%
3. Málokedy som taký 50,2%
4. Vôbec nie som taký 20,1%

Je pre mňa dôležité, aby sa ľudia k sebe správali spravodlivo.

1. Áno, som presne taký 50,2%
2. Väčšinou som taký 43,2%
3. Málokedy som taký 6,1%
4. Vôbec nie som taký 0,4%

Nasledujúce dve otázky sa nepriamo zameriavali na agresivitu u detí:

Často ma ľudia naštvú. Zvyknem sa hnevať na ľudí.

1. Áno, som presne taký 20,5%
2. Väčšinou som taký 23,6%
3. Málokedy som taký 51,1%

4. Vôbec nie som taký 4,4%

Často sa s kamarátmi hádam alebo im vynadám.

1. Áno, som presne taký 6,1%

2. Väčšinou som taký 11,8%

3. Málokedy som taký 55,9%

4. Vôbec nie som taký 26,2%

Často sa hnevá na ľudí až 44% opýtaných. Často sa s kamarátmi háda 18% detí.

Nasledujúce dve otázky sa týkali prežívaného strachu:

Ráno vstanem a obávam sa, čo všetko ma cez deň čaká.

1. Áno, som presne taký 27,9%

2. Väčšinou som taký 26,6%

3. Málokedy som taký 28,8%

4. Vôbec nie som taký 16,6%

Často mám strach. Niekedy ani neviem z čoho.

1. Áno, som presne taký 5,2%

2. Väčšinou som taký 16,6%

3. Málokedy som taký 50,7%

4. Vôbec nie som taký 27,5%

Nadpolovičná väčšina detí v prieskume (takmer 55%) máva pravidelne obavy z prichádzajúceho dňa. Často máva strach takmer 22% detí.

Ďalej sme sa pýtali:

Je pre mňa dôležité byť bohatý. Chcem mať veľa peňazí a drahé veci.

1. Áno, som presne taký 10,0%

2. Väčšinou som taký 18,3%

3. Málokedy som taký 38,4%

4. Vôbec nie som taký 32,3%

Je pre mňa dôležité byť jednoduchý a skromný. Snažím sa nepritahovať pozornosť.

1. Áno, som presne taký 17,5%

2. Väčšinou som taký 32,8%

3. Málokedy som taký 32,8%

4. Vôbec nie som taký 16,7%

Je pre mňa dôležité pomáhať ľuďom okolo seba.

1. Áno, som presne taký 34,9%

2. Väčšinou som taký 50,7%

3. Málokedy som taký 12,7%

4. Vôbec nie som taký 1,3%

Najdôležitejšie je to, čo chcem ja a nie to, čo chcú druhí ľudia.

1. Áno, som presne taký 14,8%

2. Väčšinou som taký 25,3%

3. Málokedy som taký 44,5%

4. Vôbec nie som taký 14,8%

Napokon sme sa pýtali na rozsah sociálnej siete žiakov. Na koľkých ľuďoch sa môžu obrátiť, ak niečo potrebujú:

Keď máš nejaký problém, na koľkých kamarátov/kamarátok sa môžeš obrátiť? Napíš ich iniciálky.

Na nikoho 3,5%

Na jedného 10,0%

Na dvoch 16,2%

Na troch 16,6%

Na štyroch 18,3%

Na piatich 9,2%

Na šiestich 7,9%

Viac ako šesť 10,5%

Sú problémy, keď nestačia kamaráti, ale treba sa obrátiť na niekoho z rodiny. Na koľkých ľuďoch z tvojej rodiny sa môžeš obrátiť, keď máš nejaký problém? Napíš, na koho každého (mama, otec, strýko, starý otec, ...podľa toho, na koho každého by si sa obrátil).

Na nikoho 2,2%

Na jedného 13,1%

Na dvoch 23,1%

Na troch 24,0%

Na štyroch 14,4%

Na piatich 7,0%

Na šiestich 3,1%

Viac ako šesť 3,0%

Znova je tu približne 15% detí, ktoré nemajú nikoho alebo iba jednu osobu, na ktorú sa môžu obrátiť ak majú nejaký problém.

Diskusia a záver

Z prezentovaných výsledkov vidieť, že situácia v prežívaní dnešných mladých ľudí je vážna. Mladí ľudia majú často pocity strachu, nízkej sebahodnoty. S tým pravdepodobne súvisí i výrazná tendencia k hnevu a agresivite.

Ak zhrnieme najvýraznejšie výsledky prieskumu, tak:

- Takmer 30% detí sa cíti byť menej či oveľa menej šťastných ako ostatní ľudia. 7% detí sa považuje za horších či oveľa horších ľudí ako ostatní.
- Viac ako 15% detí sa nemá na koho obrátiť, ak ich niečo trápi.
- 18% detí býva často smutných.
- Často sa hnevá na ľudí až 44% opýtaných.
- Nadpolovičná väčšina detí v prieskume (takmer 55%) máva pravidelne obavy z prichádzajúceho dňa. Často máva strach takmer 22% detí.

Z nášho prieskumu do popredia vyvstalo prežívanie nízkej sebahodnoty, smútku, hnevu u relatívne veľkej časti školákov. Výrazná je nedostatočná podporná sieť a tendencia k hnevu. Tieto výsledky sú silnou motiváciou pre to, aby sa začala plošne riešiť situácia v prežívaní detí na Slovensku.

Literatúra:

Schwartz, S. H.: The universal content and structure of values: Theoretical advances and empirical tests in 20 countries. In: *Advances in Experimental Social Psychology*, 1992, 25, s. 1 - 62.

Výrost, J.: Vývoj počítačovej testovej batérie pre posudzovanie manažérskych predpokladov. *Psychológia práce - teória a prax*. Medzinárodná odborná konferencia, Sept. 6 - 8, 1999. Zlatá Idka.

What are todays pupils like? The exploration results of self - esteem and affect of 7th. class pupils

Abstract

This article presents a survey done with 229 pupils in age of 12-13 around Slovakia. We surveyed self - esteem and affect. The exploration results are critical. They show substantial number of pupils who experience fear, sadness, lack of social support and accompanying tendency for anger and aggression.